

ZEIMĪTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Nr. 9 (144)

1998. GODA 6. MARTS

CENA 10 SANTIMI

KONSULTANTI: religejas lītas – prāvests Aļberts Budže, Raiņa ilā 21, Tīža, Bolvu rajons, LV-4572, tālrunis – 245-56312; mākslas vaicājumi – Pīters Gleizdāns, Bazneicā ilā 34, Rēzeknes Mākslas koledža, LV-4601, tālrunis 246-24341; poligrafeja, izdevniecība – Jāns Eļksnis, Bazneicā ilā 28, Rēzekne, LKC izdevniecība, LV-4601, tālrunis 246-22298; dzeja – Ontons Slišāns, Upīte 2-13, Šķilbānu pagosts, Bolvu rajons, LV-4587; vēsture – Viktors Trojanovskis, R. Blaumaņa 17/18, dz. 6, Ludza, LV-5701; kulturvēsture – profesors Pīters Zeile, K. Valdemāra 145/1-52, Reiga, LV-1013, tālrunis 561423; ekonomika – profesors Jezups Zeļonka, LJA EI Akadēmijas 1, Reiga, LV-1003; ūzremu biroja vadeitōjs – Aļberts Spōgis, Breslauer StraÙe 44, 48157, Mūnster, Deutschland.

ALBERTS BUDŽE,
PRĀVESTS

IVARS BABRIS – DIĀKONS

Šō goda 8. februārī Rēzeknes Jezus Sirds katedrālē ticeigī pulcejš nu vysom apkōrtejom draudzem – diakona kōrtā tyka īsvēiteis Reigas Goreigō seminara audzēknis, 1964. godā dzymušais Ivars Babris. Divkolpōjumā pīsadalēja dekans P. Zeile, katedrales vikari Jōņš Jonāns un Jōņš Smirnovs, prāvesti A. Budže un F. Šnevels, prīsters P. Deglis.

Svātōs Mises beigōs Jō Ekselence veiskups J. Bulis pasateice I. Babra

vacōkim par dāla audzynōšonu, ticeigajai tautai un prīsterim par pīsadaleišonu un vysus aicinōja ar cereibom vērtis nōkūtnē un pavasārī sagaideit jaunō diakona ordinaceju par prīsteri.

Sekōja draudzes apsveikumi un loba vēlējumi, vīns nu apsveicējim – Dricānu katōļu draudzes kōris O. Matvejāna vadeibā izpildēja poša sacaratū dzīsni "Pi Tovu kōju":

*Pi Tovu kōju, Vysusvātōkō Mōte,
Nūliku palākū ikdinu šū,
Olkstūšū sirdi un gaiseigū prōtu.
Uzklausī lyugšonu, Aglyunas Mōt!
Vēlēsim, lai jaunais diakons ar vysu sirdi pyldātu Dīva gribu, dzeivōtu mīlesteibā, ar priku kolpōtu Dīvam un ticeigajim!*

HRONIKA

● 1. martā (1883) Ludzas apriņķa Zaļmūižas pogosta Miglinikūs miris latgališu tautas breiveibas ceineitōjs, dzīsminīks Pīters Miglinīks, dzimis 1850. goda 25. decembrī tipat.

● 1. martā (1898) Rēzeknes apriņķa Varakļōnu pogostā Silinikūs dzimis Dr. theol., pedagogs, redaktors, Svātūs Rokstu tulkōtōjs Aloizs Broks. 1943. godā aizsyuteits uz Štuthofas nōves nūmetni.

● 3. martā (1923) Ludzas apriņķa Malnovas pogosta Novosilkūs dzimis sabīdriskais

JŪLIJS TRŪPS,
RADIO "BREIVŌ EIROPA"

NŌK VEIRI PALĀKŪS SVŌRKŪS...

Valsts Dzīšmu un deju svātķūs šūvosor pīsadaleis apmāram 2000 Latgolas dzidōtōju un doncōtōju. Kai Zylūs zaru zemē tam gatavojas?

Doncōtōji loksta, muzykanti spēlej, bet dzidōtōji gavilej, par repertuara naapgivi un programmas izgōššonu nu nūvoda puses navar byut i runas, gryšōk īt menedžerim, tys ir, svātķu reiceibas komitejom: jōskaita naudeņa, jōdūmoj par transportu un alias – jaunim zōbokim un tārpim.

Dažaidis Latgolas rajonūs sūlōs byut kulturas budžetējums, tōpēc ari dažaida gatavōšonōs gryuteibas pakōpe. Jo Daugavpiļš rajonam var byut ap Ls 59000, tod Rēzeknes – tikai Ls 14000. Daugavpilišim asūt gona dažaidu celtniceibas un remonta tēriņu, bet voi Reigas svātķu dīnā vīnam daleibnikam vajadzēigi ap 30 latim. Dažaida ir ari tūs saryupēšona. Daugavpiļš rajona pogosti samatuši vairōk par pusi nu summas, Rēzeknes rajona padūmes sēdē "pogostu vēči"

kūpeigajā kotlā beja ar mīru īmest Ls 200. Ludzas rajona padūmes sēdē ari beja lobvēleiga attīksme, lai ludzōnīši juņa beigōs un juļa sōkumā golvaspiļsātā nabyutu īi palākōki.

Rēzeknes Mākslas koledža gatavoj dōvonu – svātķu karūgu piļsātas kolonai, šyun tārpus Augstskūlas kōram, danču zōbokus leliski taisa vītejō atelje "Šarlote", bet šūdiņ vairums pasyutejumu pīnōk nu kaimiņu rajonim – jo vīteji kaveisis, var iznōkt, ka uz Reigu brauks vacajūs caurajūs zōbokūs.

Bet pyrms lelim rajonūs byūs lokalōs Dzīšmu dīnas, rēzeknīšim 24. majā jōkconcertej ar Arendāles, Narvas, Vītebskas un Pleskovas vīsim. Plānōtōs izmoksas – Ls 5000, bet reiceibas komitejas daleibneica, Rēzeknes rajona kulturas nūdaļas vadeitōja Ināra Pleikšne dūmoj, ka var iztikt ari ar pusūtra voi divim tyukstūšom latu.

Proviņces pošdarbniki sovā varējumā nav slyktōki par reidzinīkim, tū drūši var saceit par Rēzeknes rajona veiru kōri "Olūs", Bolvu pyuteju orkestri, Viļānu, Kaunatas un "Dzigas" doncōtōjim, vēļ pulka kolektīvu. Reigas vide jūs psihologiski sasaista, tōpēc ari "dzīšmu karūs" naizskaņ tik labi, kai sātā. Aiz tō apsveicamas nūvodu dīnas, kas nūteik Latvīšu bidreibas nomā – latgaļu reize īcarāta aprelī. Jo vairums rajonu ar mīru braukt dzidōt un doncōt, tod pret tū ir vīn Preiļu rajona kulturas dzeives stutātōji. Cerams, ka pagaidom, jo te tys pats kas ar veseleibu – nanūpērksi ni par kaidu naudu.

Tū, līkās, labi saprotuši Rēzeknes un cytu Latgolas rajonu folkloras ansambli, kuri Bērzgāja pogostā koncertēja pyrms lelōs saišonas Reigā.

P. DAINOVS

KRYSTS – UZVARAS ZEIME

Pyrms pasaules plyudim četrudesmit dīnas un naktis leits leja, četrudesmit dīnas un naktis Sinaja kolnā Mozus sabeja, četrudesmit dīnnaktis gavēja Kristus bez ēšonas un dzeršonas, četrudesmit dīnas gavejūt pīminam Pesteitōja dzeivi un cīsšonas.

Pēc kristeišonas Jordanas upē uz tuksnesi Kristus dūdās, lyudzūtīs un gavejūt uzdavumam sovam gatavojās, tur sātans ar treiskōrteju kōrdynōšonu Krystam uz mōcēs, gaismas vodūņam ar tymseibas vodūni ceīņa sōcēs.

Ceīņa mūkūši smoga Kristam ar sātānu – kārdynōtōju beja, sātāna sakōve Kristus uzvaras gōjīni vērs zemes īvadeja, daudz breinumu Kristus izdarēja, daudz cist jam tyka, uz poša ar mūkom nastō krysta pikaļt jū beņdes lyka.

Klusōs nedēļas Lelajā piktdīnā sirdīs sovōs pōrdzeivojam, kai nūtīsōtam uz nōvi smogū krystu jōnas Pesteitōjam, kai ašņa svīdrus jys tyka lējis Getsemanes dōrzā, šausteišonu, ar ērkšķim krūnēšonu cūtīs, mērst pikolts krystā.

Nu krysta nūjimts, kopā guldeits teik Kristus, trešā dīnā augšancelās, nūkōp eļņē, uzvar sātānu, jō kolpus, nu prikšeles izvād ciltstāvu Odumu un cytus svātūs tāvus, tī dabasu valšteibā īt, un dzīd Dīvam slavas dzīsni – Alleluja.

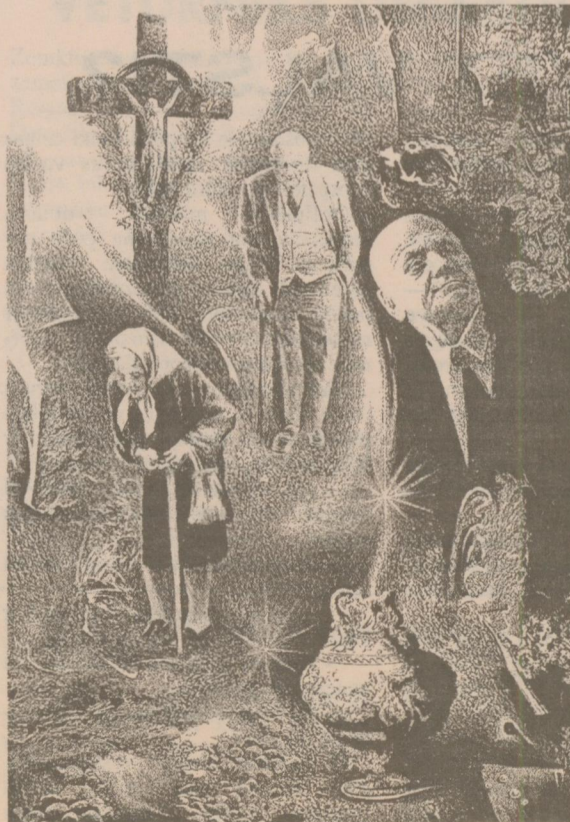
Pjūmdams nōvi, nu īdzymtō grāka Kristus myus atpestejis, padareitūs grāku pīdūšonu Pesteitōjs vysim izpeļņējis, krysts – Pesteitōja uzvaru un jā augšancelšonōs zeime, cylvākim uz zemes krysts – pesteišonas simbols un cereibas zeime.

Vysu pasauli krysts īkarōjis, vysūs kontinentūs atzeits ticis, cinejamā vītā kristeigōs bazneicōs krysts sevi licis, ceļu krystceļūs, ceļa molā krysti daudzvīt cīneigi stōv, kristeigūs cylvāku mōjōs krysts gūda vītā vīnmār stōv.

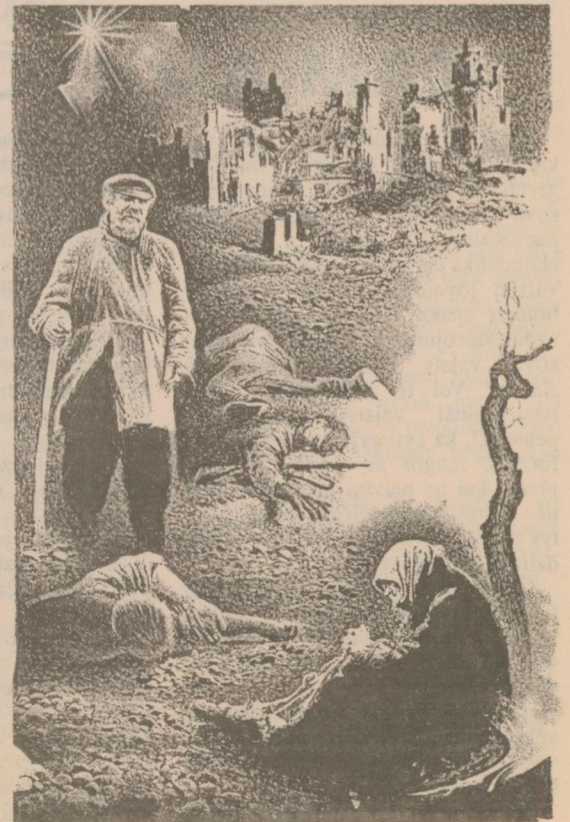
Tikai ticeibas gaismā Krystus augšancelšonūs un Dīva dāla – cylvāka veiktūs breinumus izskaidrēt var, dīvišķōs uzvaras zeimes pasorgōts un sorgōts, dzeivū nu kara mani mōjōs atvede kristeņš – mōtes dōvōts...

25. MARTS – KOMUNISTISKŌ TERORA UPERU PĪMIŅAS DĪNA

Rēzeknes mākslinīks Jōņš Gailums:

ČEKISTS UN REPRESĀTĪ

TĀVZEME RAUD

TATJANA ŽVIRBLINSKA, II KURSS

CĪTŪKŠŅA UN PĪCU DĪVNOMU PIĻSĀTA

NU PIĻSĀTAS NŪSAUKUMA VĒSTURES

1275. godā Livonejas nūvoda magistrs Ernests Ratceburgs nūdybynōjis Dinaburgas pili, 1600. godā Rīzumzemu hercogs aplencis tū, tricīni ijmēis un Dinaburga pōrsaukta par Borisoglebsku, kū saglobōja četrus godus. 1660. godā nūslāgtais leigums ar Zvidreju Dinaburgu atgrīze Pūlejai, bet 1772. godā tei tyka pīvinōta Krīvejai un 1893. godā nūsaukums rusificāts par Dvinsku. Kod 1918. godā pasludynōja Latvejas Republiku, sōce saukt par Daugavpili — piļsātu pie Daugovas. Tys sasaglobōjis leidz myusdinom. Šymā rokstā dēvēsim atblytūši atteiceigam pūsmam.

Dvīnas cītūksnis.

Kod ibrāuc Daugavpili, acīs duras lelas arhitektoniskas vertikales — bazneicu tūrņu zvaneitovas, pareizticīgūs un vacticeibniku dīvnomu kupoli un seipuli, jaunceltnu daudzstōveigī silueti, tūtīs gigantiskū, bet pīzemeitū cītūksni, kurs izbyuvāts 1810.—1833. godūs krīvu kara inženierim arhitektim Rekelim un Klimovam — pamoni na uzreiz. Tys nu myusdinu centra atsarūn uz zīmēritumim nu Daugovas un lai tī nūkljyutu, pōri tyltam jōpōrbrauc Šunicas upēitei.

Byuves, kas atsarūn cītūksņa sīnu aizsardzeibā, iturātas krīvu ampīra stilā un projektātas, pīsadolūt slovonajam krīvu arhitektam V. Stasovam (1760.—1848.). Šō cītūksņa uzdavums beja aizsorgūt dīvnydrītumu piejas Pīterburgai. Ofīciālūs dokumentūs tys nūformulāts tai: "...kolpōt par myusu armejas atsakōpšonūs atbolsta punktu ūtrajā līnejā, par spēku koncentrēšonas un tūs aktīvas darbeibas bazi pret tyvojūšūs golvaspiļsātai inaidnikū". Cītūksni byuvēja gondreiz čatūrdaļu godsymta, 1912. goda Tēvejas kars aplīcynōja, ka vīta izraudzeita pareizi. Ūtrō franču korpūsa komandera maršala Udino karaspāka spīdīni izturēja, kurs junī uzbruka pītylta nūcītnynōjumim, tod cītūksņa byuvātōjīm beja jōatsakōp. 1812. goda 28. junī kara padūme nūlēme pōrtraukt celtnīceibu un "vysus vērszemes īpašumus, kuri varātu byut inaidnikam dereigi, aizvest nu Dinaburgas uz drūšu vītu, bet kas nav paspējams laikā voi zemniku zyrgu tryukuma dēļ nabyus īspējams, tod dagūšas montas sadadzynōt, bet dzeļža īrakt bedrēs".

1812. goda juļa pirmajōs dīnōs

franču generala Marselīna Marbo korpūss beja pi Dinaburgas, krīvu īrūči, pījamūt kauju sev naizdeveīgūs apstōklūs, napasadeve. Francūzi atsakōpe. Tikai mēneša ūtrā pusē saskaņā ar pavēli par atsakōpšonu, aizstōvi atstōja cītūksni un 20. jūli piļsātā īgōja generala Rikforda karaspāks, kurs pavēlēja nūrakt nūcītnynōjumus un sagraut aizsōktōs byuves, pēc tam atstōja tūlaik vēļ Rītumu Dvīnas lobū krostu un dēvēs apsavinōt ar Neopoles karaļa Murata armeju, kura beja natōli.

1812. goda kaujas krīsteibas tūmār nabeja pīkšvēstneses jaunim kaujas varūndorbim cītūksnis, kurs uzbyuvāts pēc sova laika kara zynōtnes pādejīm sasnāgumim, vēļ dasmytīm godu tyka uzlobōts. Par cereibom, kas pīškērtas, līcynōj tys, ka Dinaburgu bīži apmeklēja Krīvejas krūneitōs pēsonas un tōm draudzeigī monarhi. Šys cītūksnis seviški beja īpasaticis imperatoram Nikolajam I — pēc jō pavēles ticis sareikōts krōšņs krysta gōjīņs nu cītūksņa bazneicas pa vaļnim.

Pagōjušō godsymta pīcdasmytajūs godūs cītūksni īreikōja Rītumu kara apgobola arsenalu, bet 1897. godā Dvīnškas nūcītnynōjumi īgyva nūlyktovcītūksņa statusu, kas likvidēja tō strategiskū nūzeimi. Varbyut tōdēļ šys cītūksnis ņyū ir vīneigais, kurs saglobōjis pagōjušō godsymta fortifikaceju byuvnīceibas agrōkū izskotu. Cītūksnis, kura "biografēja" nav varūndorbu, klīvis par vēstures faktu globōtōju.

Te beja īslūdzeits V. Kihelbekers — krīvu dzejīniks, dekabrists, pavadēja laiku nu 1827. leidz 1831. godam, te kazematūs tykuši izolāti ari cyti, īkōrtom beistami cylvāki ari vēļok: sūdu izcīte N. Morozovs — atentāta pret caru Aleksandru II daleibniks, 1863. godā Dvīnškas cītūksni pōrtryuka latgaļu zemu valdeitōja grafa Leona Plātera dzeive — par leidzdaleibu pūļu sasaceļšonā tyka pakōrts...

Cītūksni izvītōta kara skūla un šō pīminekļa apmeklēšona saisteita ar zynomom gryuteibom, bet var apskateit ōreju veidolu. Interesantas ir atsevišķas aizsorgbyuves, kuras nūsadz vōrtus, redutes, forti un nūcītnynōjumi ar šaurom šaujamlūkum frontonūs un jaungotiskajom arkom preteļā pusē. Vaļņa ōrējō perimetra apšyvums pōrsteidz

ar tū, ka tāstī akmini sarindōti bez saistvīlas.

Pītera bazneica.

Daugavpiļš vysas sovas vēstures garumā bejuse Latgolas atslāgpiļsātā — tōs metropole, bet te nav ni vojevodu piļū, nav ari golvonō tīsneša un militarō pīkšņnika apartamentu. Kai tū izskaidrēt? Atbīlde vīnkōrša: valdeibas reizēnce atsaroda pīli uz Šūnška azara, bet pēc tam — cītūksni, pilis pūļu vitvaļži cēle tī, kur beja jūs mūiņnikū ligzdas, privatpiļsēteņas, gimīnes kapenes. Plāteru vojevodas lūlōja sovu Krōslovu un Daugavpiļš palyka arhitektoniskā ziņā pīteiceiga piļsāta, kurā dažaideibu īnas tikai svētnīcas.

Draudžu dīvnomi calti golvonūkōrt ar jūs lūcekļu leidzeklim, bet kotra taida kūpina īnok ar sovu vēsturi, volūdu un ar sovīm pīkšstōtīm par skaistū. Uzbyuvāti nalelūs attōlumūs vīns nu ūtra dīvnomi sasaceļš krōšņumā, demonstrē na tikai krītnu sovpatēibu, bet ari sovstarpeju mejīdarbeibu, kas vārojama vysā Latgolā, kur tikai bejuse dažaidu tauteību saskarsme.

Pīļsāta, kaidu jū redzīm tagad, sōkuse veidōtīs 19. godsymta 20. godūs, bet sasaglobōjušōs myura bazneicas atsacī uz vēļōku laiku — pagōjušō godsymta beigom un šō sōkumu. Vacōkō nu tōm ir "Svātō Pītera mūku" ar pamateigu kupolu, kurs domīnej par apkōrtnes apbyuvi un radzams jau nu tōlīnes. Myura bazneica uzcalta 1848. godā, bet 1924.—1934. godā arhitekta V. Kozlovskā vadeībā kapitālī pōrbyuvāta. Kupols ar lukturi, pusopola kolonāde, kura aptver rītumu fasādi, atgōdīnoj Romas svātō Pītera bazneicu. Prūtams, taidā atdarīnōšonā ir kas to gryutsirdeigs, kotra kopeja ir tōli nu pīļneibas, kas rakstureiga originalam. Vōcu mōkslas zynōtnīks Velflīns šamā sakareibā raksteja, ka rajonūs, kur katōļu bazneica ceinējōs ar reformaceju, vīnmār bejuse tīksme uz tō laika arhitekuras lobōkūs paraugu atdarīnōšonu, tai tys nūticis ari ar sv. Pītera bazneicu, lai gon nabeja nīkaidu cereību pīsaleidzīnōt. Jōpīzeimej, ka padūmu laikā beja pījmīts lāmums šū bazneicu likvidēt un glōbe tikai storptautisks protests.

Aleksandra Ņevska dīvnoms.

Dinaburga XIX godsymtā administratīvā nūzeimē beja apriņka piļsāta, kas prasēja zynomu

Studentu klubeņi

reprezentati. Sōkumā apriņka īstōdes atsaroda tagadejō cītūksņa teritorējā, bet nu 1820. goda tyka pōrcaltas uz "pīkšpiļsātu", kur pošlaik atsarūn tagadejais centrs. 1826. godā ar augstōs valdeibas reikōjumu tyka apstpyprinōts Dinaburgas piļsātbyuves plans. Aleksandra Ņevska dīvnomu cēle ostōņus godus — nu 1856. leidz 1864. un ar individualajīm zīdōjumim. Sōkumā tam beja Andreja krysta plans un pīcas golvas, beja veidōts pēc Tona eras arhitekuras kanonim.

K. Tona (1794—1881) vōrds na gadējuma dēļ klīva par sugas vōrdu — jys beja spēceigs "jaunkrīvu" stila pōrstōvs 1830.—1850. godā un pēc jō projekta Moskovā uzcalts Krista Pesteitōja dīvnoms. Aleksandra Ņevska bazneicā saglobōta nāmāneiga proporcionālō attīceiba 1:1, dīvnoma augstums vīnāids ar golvonō kupola "seipulu", bet tō augstums sovokōrt vīnāids ar vainagōjuma augstumu.

Dinaburgas golvonais pareizticīgūs dīvnoms sagrauts pyrms 25 godīm, jō vīta atzeimāta ar krystu.

Borisa-Gļeba un Nikolāsa bazneica.

Kai blokus asūšū celtnīceibas tradīceju sovstarpeju mejīdarbeibu var mīnēt Borisa-Gļeba bazneicu, kū uzcelīs nazynoms arhitekts 1905. godā Dvīnškā izvītōtūs karaspāka daļu vajadzēibai. Pavārojūt na ōrpuses, austrumu daļā radzams elements, kū vainagōj pīci dekoratīvi tūrīneiši, austrumūs un rītumūs vysā plotumā atsarūn daudz zamōkas pībyuves, leidzeigas baroka bazneicu sōnu navom. Interjera attureigais stils pōrsteidzūši kontrastej ar daudzajīm dekoratīvajīm portalīm, pīlastrīm, koloneņom, arkadom un tamleidzeigī. Kaidreiz šei zaltgolvainō celtnē beja īgīvuse Latgolā skaistōkō krīvu dīvnoma gūdu.

Šepat natōli, symtgadeigu līpu īlankumā, stōv vēļ vīna krīvu bazneica: svātō Nikolāsa vacticeibniku lyugšonu noms. Vacticeibnikū Latgolā sōce īsarast XVII godusimtiņā ūtrā pusē, bēglu strames turpynōjōs ari Pītera I laikā — vacūs īrašu pīkritēji napījāme jō aizrūbežu jaunynōjumus. Liktiņā ironēja beja tei, ka Tveras trimdīniku celš beja uz rītumim, uz tū pošu Livoneju, nu kuras sōkumūs tod ari īnōce Pītera modernizējumi.

Nasaverūt uz katōļu bazneicas vyspēceibu, stōvūklīs pūļu Inflantejā tūmār beja vairōk breivis, Latgola klīva jīm par ūtrū dzimtinī. Bazneica atvārta XX godsymta 20. godūs un tōs ōrējā veidōlā bez šaubom izaceļ vēļme pastreipōt, ka vacticeibnikū pīsatūr na tikai krīvu

arhitekuras tradīcejom, bet ari ir pīdareigi rītumu augsnei, ar kū jūs saista daudz godu symtu vēsture.

Mārtiņa Lutera un Navaineigas ījmīšonas bazneica.

Tymisorkonō kīgeļu pseidogotiskō bazneica, nūvītōta īlas ūtrā molā, škit kai pōrnasta nu Reigas centra. Latgolas arhitekuras īdeals — simetriska, tūmār Mārtiņa Lutera bazneica, uzcalta 1893. godā, atklōj tymā laikā modernū vyduslaiku gotiskū asketismu.

Jo senējūs kristīšu grāku sydzem bazneica beja svāta, to protestantu bazneica beja par saitu vītu. Katōļu un pareizticīgūs dīvnomūs go-reigais un ari optiskais centrs ir oltors, pī luteranīm dīvkolpōjumūs golvonō lūma ir mōceibai un koraļu dzīdōšonai, tōdēļ oltors vairs nav centralō vīta, bet taida ir ambona. Vodūtīs nu tō tod ari vārojama tīksme celtnī organizēt tai, lai teiši tei ir kai vizuālā, tai dzērdameibas centā.

Luterāņu bazneicas tīšā tyvumā sovs tūrņus slīn cyta, kura ari ir eklektikas eras pīmineklis. Latgolas apstōklūs baroka bazneica tradīcionalī teik uztvarta kai katōlicisma etalons, bet pagōjušō un myusu godsymta sōkumā, kod jei byuvāta, jau beja apgyuta klasicisma pīredze un šō stila īspāids boltakmiņā bazneicas traktējumā ir napōrprūtams. Ōrejas dekors styngrs: ākas tektoniskō masa atsvaidzīnōta vīp ar pīlastrīm un dōrīskō ordera puskolonom, ar plotom karnīzem, pastreipōjušom horizontalu daļējumu. Nūpītnī sokūt, baroka elementim var pīskaitēt tikai nalelu izbyuvi storp tūrīnim un tīvōs tūs smāiles. Vyslēlōkō īpatneiba ir bazneicas austrum fasādei ar masīvu apsidu, kū sadz Latgolai rats kupols.

Īkštelpōs īnteressants ir pokovveideiga plana oltors, kura pamatā antīkō oltora īdeja, tō spōrni izvīrzejti uz pīrīšku, izrūtōti ar pōru kolonom, storp kuroim izvītōtas mīrmīleibas un cīneiguma pīsōtnōtas alegoriskas figuras. Kolonu korīntīšu kapīteļus bolsta sarežgeiti baroka frontoni.

1909. godā pūļu vargaņu byuvātōjs Adolfs Homanoms kōra telpōs izvītōja lelas varganes ar dīvīm manualym un 28 registrīm (bolsim), šū instrumentu specialisti pīskaita Latvejas vēsturiskōm varganem un skaņu plašu firma "Melodija" 1986. godā izlaide disku ar tūs īrokstīm. Varganes specialī pīlāgōtas bazneicas originalajai akustikai attīceibā uz atbolsa spylgti izteiktū efektu.

JŌNS ŽAGATA,
ZEMESSARDZES PULKVEDIS, 3. ZS BRIGĀDES KOMANDĪRS

KAM AIZSTŌVĒT VAĻSTI?

Šūbreid, atsarūnūt var byut pat krystceljūs, radzu, cik latvīšu tautai ir gryuts un atbīldeigs laiks — jōatgyust sova vīta Eiropā, napazadejūt nacionalū sovdeibeibu, jōatteista ekonomika un kai īkvīnai naatkareigai vaļstei jōveidoj ari sovi nacionalī bruņōtī spēki. Kotrs piļsōņs tīseigs uzdzūt vaicōjumu, voi ir gotovs stōtīs sovas vaļsts aizstōvu (karaveiru) rīndōs? Voi tī, kuri breivprōteigi īsasaistējuši vaļsts aizsardzeibā, peļņējuši, ka cyti cylvāki uz jīm, kuri formōs, raugōs ar skepsi? Voi pat nīvom kai uz naivīm īdealistīm, kuri nav protūši izagrūzeit nu dīnasta? Bet tys tūmār ir svātīs pīnōkums — sovas dzimtīnes aizstōveiba.

Cik ir šūs pīlsoņū? Kaidas 20 tyukstūšas, kuri pījamūši zvārstu Latvejas vaļstei un tautai, bet grībīm mes tū voi nā, laiks prosa sovu — daudzī aizīt myužeibā, vysī ar kotru godu palikom vacōki, nasaverūt uz tū, vēļ jytom jaunus un korstas sirdīs, lai vajadzēibas gadējumā stōtūs pret tīm, kas apdraud vaļsts naatkareibu.

Ir vaicōjums: kū dora cyti Latvejas pīlsoņi, kōpēc nav īzstrōdōti un pījmīti normatīvi akti par pīlsoņū atbīldeibu

pret vaļsti tōs aizsardzeibā? Varbyut tī slēpas ari atbīlde par mozū budžetu tīši vaļsts aizsardzeibai.

Latgolas nūvoda 3. zemessardzes brigāde atsarūn pīrubežas regionā, rībežas garums ar Krīvejas Federaceju myusīm ir 218 un ar Boltkrīveju — 210 kilometru garumā, bet ar Leitovu — 70 kilometri. Brigade ir vīneigais bruņōtais formējums vaļsts austrumūs, tō pastōveigī un golvonī uzdavumi ir:

— nūvērst ōrzemu spēku uzbrukuma draudus,

— atturēt ōrzemu spēkus nu bruņōta uzbrukuma uzsōkšonas kritiskā situacejā,

— byut spējeigim veikt maksimālu aizsardzeibu uzbrukuma gadējumā ar primaru mērki — breiveibas saglobōšona.

Lai tū varātu īzpiļdeit, ir napīteikūši ar ōrīndas zemessorgu, kuri ir brigādē, apmōceibu vīn, bet jōgatavoj jaunī cylvāki — tys ir obligatāis militārais dīnasts, kurs Latgolas jaunīšīm byutu jōizīt uz vītas — tīši Rēzeknē, jō tei ir svareigs strategiskis punkts, kurs ari geografiskī atskīreigs nu cytom Latvejas vītom — pūri, azari, meži. Lobōka sovas dzeives vītas

pōrzynōšona un tai pīmārōtōki ceīņas pret ībrucejīm veidi, kuras varātu "apspēlēt" jau mīra laikā.

Obligatō militarō dīnasta napīcīšameiba saprūtama poša par sevi, jō kaujas uzdavumu veikšona paredz tūs ōtru un precīzu īzpiļdi, kū panōk tikai tod, kod uz vītas ir napīcīšamī cylvāku resursi un nu pyrmōs sekundes īsaiostīm darbeibā.

Nav nūslāpums, ka jaunīši myusu dīnōs dīnēt īt nalabprōt un ar tū ari pīļdeit sovus pīlsoņa pīnōkumus. Ir ļūtī daudz faktoru, kas tū veicynoj:

— napateik uz īlgū laiku škērtīs nu dzymtōs vītas, dīnēt tōli, skumes pēc mōjom,

— volūdas barjera — na vysī takūši runoj latviski,

— religiskō pīdareiba, kod kūpā ir katōli, pareizticēigī, vacticeibnikī,

— dzeives pīredzes tryukums, ari materialāis stōvūklīs,

— var byut rodusēs pyrmō mīlestība un tai tōļok.

Jō Rēzeknē izvītōtu vysmoz obligatō dīnasta rītū, varātu nūtik lyuzums vītejūs Latgolas pūišu attīksmē pret dīnastu, jō jys tīm byutu tikpat kai mōjōs, kas sovokōrt ari 3.

brigadei paleidzātu kvalitatīvok ar jaunū paudzī vacūs kadrus nūmaineit, dūtu īspēju valsti aizsorgūt daudz augstōkā leimīni.

Vīns nu golvonajīm faktorīm, kōpēc jaunōtne nalabprōt īt dīnēt un ar tū pīļdeit pīnōkumu tys, ka nav pījmīts lykums par mobilīzaceju. Rūnas jautōjums kai jebkuram cylvākam: kōpēc tīši maņ jōpylda šys piļsōņa pīnōkums pret vaļsti, bet cytīm, kuri trejs četrus godus vacōki, tys nav jōdora? Vīns nu aspektīm, kōpēc Rēzeknē jōizveidoj īspējas obligatājam kara dīnastam, ir ari politiskis. Vēsturiskī myusu vaļsti sasaglobōjuši nūvodi un ar kū Latgola slyktōka par cytīm, ka tōs pūiši navar dīnēt sovā nūvodā? Rēzeknē, Latgolas sova veida golvaspiļsātā, kur jau 1919. godā beja izvītōts kōjnīku pulks.

Atsagrīzūt pī sōkumā īsaceitōs dūmas, grību pastreipōt dažus aspektus par zemessardzi. 1991. un 1992. gods nav tōlā pagōtnē, myusīm vēļ spylgti atmiņā tūs dīnu nūtykumi. Aprītējuši seši godi, kai īzveidōti zemessardzes bataljoni vysūs rajonūs. Voi vaļsts nav porōdā šīm cylvākim, kuri gōja un veidōja sovas breivvaļsts vīnu nu kaujas spējeigokajīm un pošāizlīdzeigokajīm formējumim, nažalōjūt ni breivū laiku, ni leidzekļus. Voi vaļsts naatkareiba byutu pastōvējuse bez jīm un voi zemessardze nabeja tys

"naprognozejamais spēks", kurs lyka Krīvejas bruņōtīm spēkim rēkinōtīs un ar tū beja atrisynōts pasaulē atzeitāis klasiciskais vaicōjums par vaļsts drūšeibu: "Byut spējeigim veikt maksimālu aizsardzeibu uzbrukuma gadējumā".

Un vēļ tōļok... bet tys lai palik vēsturei, jō nagribu ni saceit uzslavas, ni kaidu peļt. Pēc munom dūmom, tīm zemessorgīm, ī seviški, kuri īsastōja 1991. un 1992. godā, ōrīndā nūdīnējuši pīcus godus, vīnu vajadzātu pīlīkt pī dorbā stāža, voi ari vīnu godu ļaut jīm agrōk aizīt pensejā. Šūs cylvākus tai vīnkōrši aizmērst navar, jīm jōpasateic, ka myusu vaļsts naatkareiga, jō jī ir myusu laiku varūni — tys tymūs laikūs teišam beja varūndorbs. Tīm, kuri aizmērst sovus varūņus, nav nōkūtnes.

Jō mes cinātu un gūdynōtu sovus pīkšgōjējus, ar tū tautas acīs caltūs ari bruņōtīs spēku prestīžs. Zemessardzei nōkūtnē jōkljyust par elitāru sauszemes karaspāku. Tū es saprūtū tai:

— uzjīmšona varātu byut: jaunsorgs — obligatāis kara dīnasts — zemessorgs uz breivprōteibas principa.

Zemessardze teik sagatavōta pēc daudz plašōkas programās, ir ōtrōk mobilīzejama un veic rezervīstu tōļoku sagatavōšonu, kai ari specifiskas funkcejas, kas nūteiktas lykumā "Par Latvejas Republikas zemessardzi".

JŌNS BROKS-EISĀGS, TALSĪ

VĒL LATGOLĀ ŪZULY IR...

Trešos atmūdas sākumā pedagoge Valerija Solzemniece, Murmastines pogostā isocūt nūvodpētneību, aptaujot vairokus zynomus vacoku godu gojumu cylvākus, gribēja rast atbildes uz vaicojumim "kas?", "kur?", "kod?", daudzi jai iteice grīstis pi pogosta vacokō idzeivotōja Meža Strodu sādžā — Pitera Stroda. Tai tyka ipazeits kaidis reiz plašokā apkaimē populars un cinejams cylvāks, vērsmežsorgs Pīters Strods, kuram myuža godi snēdzēs jau pōri deveņdesmit.

Asam paroduši myužu jubilejas svinēt un plašok atzeimēt gadejumus, kod jubilara godu skaits dolos ar pīci, bet kod 1995. goda februari pasarodēja Murmastines pogosta pošvajdeibas avīzes "Murmastines Vēstis" pirmais numers un, sōcūt ar 50 godim, tyka sveikti jubilarī ar pīcu godu intervalu, tod ti, kam deveņdesmit vai vairōk natyka maklāti, voi jūs godi atbylšt šam kriterejam. Taidu pogostā beja trejs un storp jim Pīters, kam tūlaik beja 97. Bet šugod janvari jys nūsvinēja jau opulus 100!

Izmontojūt jau pīmynatōs nūvodpētneicas Valerijas Solzemnieces, dzejneicas Martas Bārbales, žurnalistes Astras Zagorskas publikaceju materialus, kai ari sovas bērneibas un jauneibas atmiņas, gribu daleitīs ar "Zemtura" laseitōjim ispaidūs par Pīteri un jō gimini.

Pymajā Latvejas breivvalsts laikā divdasmytūs un trejsdasmytūs godūs Varakļōnu, Murmastines un Borkovas nūvodā vīns nu ivārojāmōkim un popularōkim cylvākim beja vērsmežsorgs Pīters Strods. Laužu apbreinōta beja jō prasme sadzeivōt vinleidz labi ar apkōrtnes cylvākim un sovu priksņiceibu Varakļōnu

priksņuteikumus un ti bejuši napijamami. Par speiti šai skūlōtōjai 1932. godā preceibōs aizbraucis pi vinkōršas lauku meitines Teklas kaimiņsādžā Lelajūs Strodūs.

— Jys jau maņ seņ patyka, — soka Tekļa, — izneseigs, gleits, jautrs. Bejom pazeistami, bet leidz šam laikam nazynu, kodēļ izavēļēja mani. Skaistule nabeju.

Lauleibas nūtykušas Varakļōnu bazneicā, dorba dinā — trešdiņ, bez lelas ceremonejas. Bet nu tō laika rūka rūkā jau nūdzēivōti 65 godi.

Dorba smoguma natryka: jaunās mōjas ceļšona pi tāva Izidora sātās ceļa ūtrā pusē, cyti dorbi. Kara laikā mōja nūdaga, beja jōceļ nu jauna.

Jūs gimīnē pīdzyma pīci bārni, divas meitines nūmyra mozas, spēka godūs vīns dāls, atstōjūt mozbārnius. Dāls Jōns un meita pastareite Leontina Garanča ir gimīņu cylvāki, jau pensionari un dzeivōj Varakļōnūs — tagad Tekļai un Pīteram ir 7 mozbārni un 11 mozmōzbārni.

Dzeive ir dzeive, bet daudz kas pi Pītera un Tekļas ir naporosts lobā nūzeimē. Jei pagōjušō goda oktobrī nūsvinēja sovu 90 godu jubileju — dzymuse 1907. goda 23. oktobrī un igōjuse kūpdzeives 66. godā. Vairōkōs intervejos sacēja: "Mes tok ni reizi naasam sasastreidējuši! Ari tagad vīns ūtru žālojam". Tū atzeist kaimini un vysi, kas pazeist šū gimini. Varakļōnūs popularō sabidriskō darbneica Leontina Garanča par sovim vacokim runoj ar dziļu cīnu un pateiceibu:

— Tētis myusim ivuicēja pīteiceibu. Maņ nikod nikō nav tryucis, sajēmu daudz milesteibas un tys golvonais. Tētis styngri myusus audzynōja, bet ļūti milēja, maņ imōcēja ari veirīšu dorbus. Nu mammas montōju prasmī šyt, tamborēt, adeit, jei ari aude. Mamma un tētis vīnmār izpaleidz ar padūmu.

Tōļok Leontine bylšt, ka tētis gon nūsokūt "styngrū lineju", bet mamma pīsakōp un tys laikam ari ir lelōkō jōs dzeives gudreiba.

Te vitā citēt nūvodpētneicas Valerijas Solzemnieces dūmas: ji nūjauš, ka lelōkō un vērtēigōkō bogōteiba, kū Jōns un Leontina sajāmuši montōjumā nu sovim vacokim, ir dorba un cylvākmilesteiba, saprūtūt, ka šōs vērtēibas tōļok nūdūdamas bārniem un mozbārniem...

Žāl, ka tik nūtureigu gimīņu vysejdonōkā nūzeimē ir ļūti, ļūti moz, nanūtureigōs varbyut latvišu tautai lelas tragedejas sōkums un, kai jau asam paroduši sacēit, ar gryuši prognozejamom sekom. Dūmoju, ka šai byutu vitā ari Latvejas rekordu grōmotā.

Nūvēļēju saskaneigajai giminei Diva paleigu, lobu veseleibu un saulīnau gāišumu tōļokā dzeivē!

ALBERTS SPŌGIS, MINSTERE

CYLVĀKI UN NŪTYKUMI

7. stōstējums

Maņ tys gūds dzeivōt Ministeres rajonā, kū sauc par Kordi — kaidreiz bejis kristeigūs centrs. Kod piļsāta pasaplašynōja, tyka apgyutas nūmales, ari šei. Ogrōk bejis purvains leidznumus, aļmotas. Poša piļsāta pastōv nu senim laikim, dūms vēsturē figurej nu 800. goda, te gojūši ari seneji celi storp Rītumim un Austrumim, Sōļa ceļš, pa kuru pōrvasts tō milzeigs daudzums — par tū lycinoj ari ilu nūsaukumi, pīmāram, Salcmanštrāse, pi kuras natōli ir Latvišu centrs, cytas. Kai jau vacai Hanzas piļsātai, tai ir gon sovs vēsturiskais centrs, gon ari myusdineiga apbyuve. Sovā laikā te beja Reigas ustoba un atficeigi Reigā beja Ministeres ustoba, tagad šamōs telpōs myusu piļsātā ir municipalōs istōdes, bet pi sīnas jūprūjom karōjas Reigas bilde.

Svareiga lūma bejuse Ministeres rātsnomam, kurs kara laikā beja nūpūsteits, ari poša piļsāta, kurā pošlaik dzeivōj 280 tyukstūšas cylvāku. Plaša universitate, studentu skaita zinā kaidā trešā vitā valsti — ap 55 tyukstūšam.

Latviši Ministeri par apmetnes vitu beja izavēļējuši jau nu pošim sōkimim, nu kara beigom, bet Centrs veidōjis vēļok un pakōpeniski, pamati lykti Augustdorfā, ostondesmit kilometrus nu šejines. Šurp tod pōrcēle ari gimnazeju — 1957. godā. Tymūs laikūs jau te latvišu dzeivōja daudz — ap trejim leidz četrim symim, pošlaik palicis daudz mozōk.

Kod skūlu pōrcēle uz Ministeri, tai vitā beja amerikāņu armejas kazarmōs — atbreivōtājōs, vīna āka beja pōrveidōta teiši mōceibu istōdes vajadzēibom. Cetru stōvu, kur augšējā atsaroda Centralō komiteja un Centralō valde, trešā beja mōceibu klases, bet divūs apakšējūs — skūlas internats; virtuve jam beja trešā stōvā. Pōrs dzeivōklju CK vadeibai.

Kazarmu blokā latvišu skūla pastōvēja desmit godu. Cēltnē sovā laikā beja steigā calta, jumts uzlykts par lāzonu un nu laika zūba graužts sōce tecēt, ibruka grīsti dažōs klasēs un labi, ka tys nūtyka, kod jīmōs nabeja skūlānu, na stuņžu laikā, bet breivdinōs. Pēc šō nūtykuma piļsāta uzbyuvēja skūlas āku un uz divdesmit godim nūdeve gimnazejas reiceibā, bet internatu — evangeliskō apryupe. Kod šys nūsaceitais laiks beja pagōjis, klīva aktualas vaicōjums, kū nyu dareit tōļok, jō saiminiki vairs nagribēja uzturēt myusus. Un cyts nikas natyka, kai par sevi dūmōt pošim. Tai tod ari tyka nūlāmts izbyuvēt pošim sovu kulturas centru.

Tyka izlaists avīzes specialnumers, tautiši aicinōti atsasaukt un iceri pabalsteit materialī — Daugovas vonogim, draudzem, organizacijom.

Tys nabeja izskanējis tuksumā, goda laikā tyka savōkti leidzekli, lai jau varātu sōkt reikōtis, igyut apbyuves gobolu. Piļsāta pīdōvōja šū, kurs ir 6700 kvadratmetrus lels, un arhitektu uzdavums beja pasaryupēt par pīnōceigom ākom, lai navin skūlai byutu telpas, bet ari latvišu istōdem un ari cimenim apsamesšonai. Sei āka izmoksojā 6,5 miljonus vōcu marku.

Par gimnazeju asu jau stōstējīs, tū uzturēja gon latvišu organizacejas, bet vysvairōk bārnu vacōki, moksojūt par dzeivī internatā, pošlaik, pādeju pastōvēšonas godu te vuicōs tikai jaunīši nu Latvejas, bet jī nav tik bogōti, lai ar vysu tyktu golā. Pastōvēšonas godūs skūla davuse vairōk par tyukstūšu absolventu, vairōkas tyukstūšas skūlānu papyl-dynōjuši zynōšonas un tagad ijām atbildeigus omotus, tymā skaitā ari Latvejā.

Myusu skūla beja ari sova veida rūta piļsātai, taidā sakareibā te ari jū pīminēju. Lai kur ni ir tagad absoiventī, jī inasūši daudz jauna, kū to nu tō, kū pagiva apgyut nu Eiropas kulturas. Piļsātā ir slovoni četri teatri, kurūs uzvad klasiskus un modernus dorbus, simfoniskais orkestris, muzykas skūla, daudzās bibliotekas un kulturas istōdes, interesantas izstōdes reikoļ Mūkslas muzejs. Kulturas dzeive ir rūseiga, tū kūpā ar vīsim izmontoj ari skūlāni. Ministeres vēsture apkōpōta lelajā piļsātas muzejā. Ir ari plašs arhivs.

Muna tagadejō nūsadorbōšona ir žurnala "Kara Invalids" izdūšona, tys paradzāts, kai jau vēstē nūsaukums, pyrmom kōrtom kara invalidim, izdūšona teik pīskanōta godskōrtejam saitam un cytim pasōkumim, bet tys pazeistams ari cytōs aprindōs. Nūzeimeiga vitā kotrā laidinī ir autorim nu Latgolas.

Pensejā aizgōju 1987. godā, kod pīnōce atficeigūs vacums, bet tei beja taida daleja aizizšona, jo vēļ vajadzēja gon strdēt gimnazejā, gon jīmīs ar "Latgalu sātu", gon ari napamest molā žurnalistiku — nu tō vysa tai uzreiz navareja aizit. Ticeibas mōceibu, sabidriskūs zynōtņu pasnēgšonu tur-pynōju bez atleideibas, uz sabidriskim pamatim. Moz voi daudz, bet desmit godi tai pagōja namonūt. Gadejōs pat tai, ka daudz skūlā isaroda nakristeiti un jīm vajadzēja paleidzēt tikt pi šō sakramenta sajmšonas. Nikō nabeja dzērdējuši par religejas problemom — ari taidis beja mums vuicamais kontingents. Ar jaunōkūs klāšu bārniem vijōk, bet šī jau beja pādejis klāšu audzēkni, kurim divūs mōceibu godūs jōdūd kaidis zynōšonu minimums. Bārniem un jaunōtnei jau lela interese par ticeibas mōceibas pamatim.

Turpmōk beigas

JŪLIJS TRŪPS

TREJS GŪVIS
LATGOLU
NAPABARŌS

Jo sovulaik G. Ulmaņš, stōjūtīs omotā, valsts apmeklējumus isōce ar Rēzekni, isaroda kai prezidents, to A. Škēli pyrmais braucīns februari beja jau kai ekspremjeram, bet tys nav mozynōjis Škēles kunga apjēmeibu turpmōkūs 8—10 godūs stōtis Latvejas priksņolā un "vest tautu sauleitē". Cimeņš nūlidze pīdēvējumu jam par vēlmi iznycynōt mozōs Latgolas lauku sātās, bet tai kai 2—3 gūvu saimnēicibā normali dzeivōt un skūlōt bārnius nav iespējams, iteice atteistēt lelražōšonu. Jō vactāvs pyrms kara Baļtinovas pogostā turējis 34 gūvis, izteiktūt bez tehnikas un cytom jaunō laika iespjom.

Tautas izgleiteibas laukā Škēles kungaprōt obligatai valsti jōir videjai. Sovas partejas rindōs, kū varbyut varātu saukt par Tautas parteju, aicinōja progresivus politikus, kuri šymūs 8—10 godūs veicyntu jo plašu Latvejas iļšonu pasaulā tērgūs. Cyti asūt reakcionari, seviškā sajusmā naasūt par Eirosavineibu, lai gon leidz iļšonai daudz kas varātu mainēitīs.

Rēzeknes apcīmōjumā ekspremjers pulcynōja daudz cylvāku, ari Daugavpīli navajadzēja syudzētīs par interesentu tryukumu.

STŌSTOM PAR NŪVODNĪKIM

Ivārojāmūs latgališu zynōtņiku, pedagogu, sabidriskū dorba veicēju pulkā nūteikti iļķaunams Pīters Pudulis. Pasaulē nōcis 1906. goda 12. decembrī Daugavpiļš aprīnka Preiļu pogosta Grovānūs, gojis Jasmuižas pogosta Litinišku pamatskūlā, bet sōcūt ar 1921. godu — jaunatvārtajā Aglyunas gimnazejā, kurā bejs skūlānu bidreibas "Austra" dybynōtōjs. 1926. godā P. Pudulis klīva par studentu vyspyrms Latvejas Universitates Filologejas un filozofejas, vēļok Vēstures nūdaļā. Sevišku vēreibu veļēja filozofejas, bazneicas, mōkslas un tautsaimnēicibas vēstures vaicōjumim, studeju laikā rūseigi dor-bōjōs katōļu jaunōtnes bidreibā, Latvejas katōļu akademiku bidreibā, studentu korporacejā "Lacuania", bidreibā "Saule", sastōvēja Latgolas Kristeigūs zemniku partejā.

Gryutūs materialūs apstōklju spīsts pīsapelnēja dažaidūs omotūs, beja dorbvedis Tautas lobklōjeibas ministrejas penseju nūdaļā, irēdnis

ALBERTS BUDŽE,
PRĀVESTSDRAUDŽU
DZEIVE

Majoru katōļu bazneicā šugod mōkslineica Maira Veisbārde reikōja Kristus dzimšonas svātkim veļteitu Betlemi un šū cālū dorbu beja

VIKTORS TROJANOVSKIS

VĒTURNĪKS UN SKŪLŌTŌJS

Zemkūpeibas ministrejas centralōs zemes īreiceibas komitejā, pasnidzējs Reigas lituvišu piļskolnī Latvišu Daugavpiļš Valsts skūlōtōju institutā, arhivars un dorbvedis Reigas diecēzes kūrījā, tehniskais redaktors laikrokstā "Zemnika Ziņas". Nūkolpōja ari paradzātū laiku Latvejas armejā. Studejas taidā kōrtā styprī isavykla, Universitatī spēja pabeigt tikai 1936. godā, igyudams vēstures magistra grādu. Kara laikā kaidu breidi strōdōja ari Ludzas gimnazejā, kur beja Donata kalnača (Andra Vējāna) skūlōtōjs.

1938. godā jaunais zynōtņiks P. Pudulis beja izdevējis pristera Jura Pudāna apcerējumim "Dažadās sejas" un Franča Kempa "Latgolas liktenim", uzraksteidams šai grōmotai ivoda vōrdus. Pats sacerējis dorbus

paveikuse bez atleideibas, par kū jai ļūti pateiceiga draudze.

***

15. janvari Leitovas pošvajdeibu un turisma specialisti, kuras interesej kūpdarbeiba turismā, apmeklēja Aglyunas baziliku.

***

23. janvari Preiļu rajona Pelēču kulturas nomā nūtyka pasōkums, veļteits svātō Ontona un svātō Pītera gleznu

restauracejas pabeigšonai atdūšonai Nīdermuižas katōļu bazneicai. Šī 18. un 19. godusimteņa mōkslas priksmati, kuras atjaunōja Reigas restaurators Inese Sakne un Zita Sokolova, savesšona kōrteiba ilga divus godus, finansēja Valsts Kulturas pīminekļu aizsardzeibas inspekcija un Pelēču pogosta padūme.

***

Šō goda 1. martā paīt 100 godi nu

"Zemkūpeibas dabiski apstōkli Latvejā", "Studejas par Latgolas un latvišu tautas vēstures problemom seņōtnē un agrajūs vydušlaikūs". Nanūgurdynojamais cansūps jūprūjom beja aktīvs trimdas parteju un klubu dybynōšonas, vacūs organizaceju atjaunōšonas iniciators, ar rokstim un referatim atbalstēja Andriņa Jūrda fonda darbeibu un daudzus cytus latgališu pasōkumus.

Nalobvēļēigi klimatiski apstōkli un milzeigō dorba slūdze lyka P. Pudulim pa reizei maineit dzeives vitu, par ūtru mītnes zemi jam klīva Fuenairola Spānejā, kur sōce byuvēt zynōtņiskū biblioteku, lai jīmā ivitōtu un sakōrtōtu vysu milzumu sasakrōjušu materialu — grōmotu, fotografēju, karšu kopeju, cytu dokumentu. Belišes cīmā natōli nu Malagas, pēc pensionēšonōs, apstrōdōja šūs sakrōtūs vēsturiskūs datus.

Ti 1993. goda 20. februari ari nūsaslēdze Pītera Puduļa šōszemes gaitas. Palyka vairōki napublicāti vēsturiski apcerējumi, dorbu uzmatumi.

Ivārojāmō Latgolas goredznika un kulturas darbinika Aloiza Broka dzimšonas. Jō pīmiņas fonds Aglyunas pogostā nūsyutējis Latvejas Kulturas ministrejāi vēstuli ar lyugumu pīšķert leidzekļus pīmiņas imyūžynōšonai. Klōt pīvinōts projekts, kaidā veidā A. Broka pīmiņa tiks saglobōta. Kulturas ministreja pīšķeiruse 1000 latus.

VIKTORS OREHOVS (1909. 20. 05. — 1998. 06. 02.)

Šo goda 11. februārī zemes klēpi Solas pogosta Dzelznavas kopūs guldeits ivarojamais gladiolu un lileju selekcionārs, Jākubpils gūda piļšons Viktors Orehovs.

Nu seņčim jys beja montōjis lelu go-reigū enerģeju un zemņika styprumu. Tavs Pīters beja 1905. goda revolucejas ceinu daleibņiks Jākubpili un Kūknese apkōrtņē, kuram, bāgūt nu sūda eks-pedicejas, glōbini meklēt vajadzēja Krivejā. Viktors pidzjma Pleskovas guberņas Glubokojes sādžā, kur tavam

izadeve pasaslēpt un kaidā muižā Pustoškas tyvumā dabōt dōrznika omotu. Saimē auga trejs dāli, bet vactāva sātā — Solas pogosta "lluškōs" — isaroda pēc Pymō pasaulja kara.

V. Orehovs beidze Solas pamatskūlu un gribēja klyut par jyriniku, bet tāvs, kurs pats piredzējis, cik dōrznika omots dzeives gryutūs breižūs ir vērtēigs, dālu aizvede uz Vacebru dōrzkūpeibas skūlu un leidz ar tū jō myuža gaita beja ižeimāta. 1929. godā pabeidzis šū skūlu, V. Orehovs vēlējōs ipazeit Latveju un pa godam dōrznika dorbā nūstrōdāja Prikulē, Rujiņā un Rēzeknē, bet pēc obligatō karadinasta Latvejas Republikas armejā nūkliva Daugavpils aprinķa Pustinas pogosta Neulānūs, kur strōdāja par rubežu apsardzeibas daildōrzniku. Apmāram 100 kilometrus garā jūslā nu Pūlejas leidz Zylupei rubežsorgu apmetnēs vadēja dekoratīvūs apstōdējumus ar dzeivzūgim, zidūšim kryumim un puču dūbem.

Te satyka un apprecēja Neulānu muižas jaunsaimņika Dzeņa jaunōkū meitu Jadvigu un iecerēja uz vysu myužu palikt šymā Latgolas nūstyuri. Bet laiki mainējōs, šys periods palyka skaistōkais laiks ar rodūšu dorbū un pētējumim dōrzkūpeibā. Kod rubežsorgus apmekleja tūreizejais valsts prezidents Kārlis Ulmanis, Viktoram Orehovam pasateicēs par lobū dorbū.

1940. godā tyka sagrauta Latvejas valsts, rubežsorgi izkleidynōti un Viktors Orehovs ar saimi atsagrize tāva dzymtajā nūvodā — Jākubpili. Jaunō valdeisōna te, Zaļajā ilā, beja nacionalizējuse lelu augļu dōrzu, kurā 1939./40.

godā zīmā izsoluši vysy kūki un V. Orehovs apsjēme tū ierekōt piļsāts dōrzniceibu. Un tai šū dekoratīvūs augu uzjāmumu sekmeigi vadēja 33 godus — leidz aizisōnai pensejā. Bez tišim piņōkumim puču un dekoratīvūs augu kombinata direktora piņōkumim nūsadorbōja ar gladiolu un lileju selekceju, uzauzdēja vairōk nakai 600 virusu slimeibu iztureigas gladiolu škirnes un vairōk nakai 400 lileju škirnes, nu kurom 121 iraksteita pasaulja lileju škirņu registrā. Nūsaukšu dažas nu lilejom: "Saule" — dzaltona, pasaulē nav pōrspāta, "Jadviga", "Dzimtine", "Zalta Latveja" un cytas, gladiolas — "Jākubpilite", "Teiku valsts", "Kristine", "Orehova breinums" — divus metrus gara un cytas.

Pēc aizisōnas pensejā turpynōja selekcionara dorbū tikai ar lilejom sovā pīmōjas dōrženā un leidz myuža pādejai vosorai. Bejušōs Padūmu Savineibas puču selekcionari Jākubpili pamatōti sauce par gladiolu un lileju golvaspiļsātu. Par izcylim nūpalnim un sasnāgumim šamā nūzarē V. Orehovs apbolvōts ar divim Dorba Sorķōnō Karūga ordenim, ordeni "Gūda zeime", PSRS Tautas sasnāgumu izstōdes picom zalta medaļom, jam pišķērts Latvejas PSR Nūpalnim bogōtō agronoma gūda nūsaukums, par lileju selekceju kai pymajam Latvejā 1993. godā Dindōņa premeja un 1996. goda 14. februārī Latvejas valsts prezidents Guntis Ulmanis pasnēdze Treju Zvaigžņu ordeni.

Apbreinojama beja Viktora Orehova sirsneiba, strōdeigums un vinkōrseiba, jys napazyna skaudeibas, naida, karjerisma, tōpēc igyva daudz draugu, sevišķi puču kūpēju pulkā, atzineibu un gūdynōšonu. Jō gaisō pimiņa palik vysu sirdis.

Leonards ERTS

JĀNIS VASARIETIS, VACUMŅIKI, BAUSKAS RAJONS SEPTENU GUDRŪ PRŌTULAS

(7.—6. GODSYMTS PYRMS MYUSU ERAS)

- KLEOBŪLS:** māroneiba vysur tys lobōkais, tāvu vajaga gūdā turēt, lobprōt klausīs, bet runoj moz, nikō nadori ar varu, tautas inaidņiks ir ari valsts inaidņiks.
- SOLONS:** nu radzamō izzyni naradzamū, jo mōceisi paklauseit, mōceisi ari pavēlēt, vairis prika, kas roda napriku, vairis pōrmereibu, leidzpiļšōnim dūd vyslobōkūs padūmus, draugus ōtri nagyust, bet igyutūs ōtri naatmat.
- HĪLONS:** pazeisti pats sevi, par myrušū runoj tikai lobu, voldi sovas dusmes, jo tu cit naitaisneibu — sasamirinoj, bet jo tev dora pōri — aizastōvi.
- TALESS:** uzajemīs golvōjumu un nalaime klōt, nateici bogōts ar nalōga leidzeklim, lobōk lai tevi apskauz nakai leidzjyuteibu izsoka, gryuti panasams ir audzynošonas tryukums, naesi bezdarbeigs ari tod, kod tu bogōts.
- PITANA:** zeme ir drūša, uz jyuru navar pasalaūt, cylvāka peļņas kōre nikod nav piādynojama, mōki nūtvert pareizū breidi, narunoj par sovim nūdūmim, jo tev nasasalaimēs, tod tevi izsmīs.
- BLĀSS:** cylvāku lelais vairums ir slykti, pi dorba ej lānom, bet kū esi sōcis, tū izved leidz golam, naesi ni pōrōk lobsirdēigs, ni pōrōk ļauns, kū tu lobu izdareisi, tū pirokstū dīvim, na sev.
- PERIANDRS:** pōrsteidzeiga doba ir beistama, priki ir pōrejūši, tryukumi — palikūši, esi mārōns laimē un apdūmeigs nalaimē, esi sovu vacōkū cineigs, esi vīnais pret sovim draugim tiklob jūs laimē kai nalaimē.

ONTONS SLIŠĀNS

ATZIŅU PYURA BOGUOTYNUOJUOS

Šuo goda pošūs isuokūs bolvenišus ipricynova nalela gruomoteņa, kuru, sovu 10 lpp. dieļ, pat navarātu saukt par taidu. Nu, saturs, goreigais izdava-bizums, sugestejušo dūma, lik tū saukt tūmār par gruomotu.

Viļakas pusis dižais meirovīts Vilis Bukšs sovā filozofiskajā volūdā pi laseitujim it jov ūtrī reizi. Jys sovā "Divdesmit eksemplaru gruomot-niceiba" (Aivars Ruņģis ASV izdūt sovas gruomotas "Divsynt Eksemplaru Gruomotniceiba") ir izdevis sovu dzeivis vāruojumu, atziņu i spridumu gruomoteņu "Atziņas". Pymuok ir izdevis sovu filozofisku dzejis triloģeju Dzīvībai "ES", "TU", "MĒS" i Leonarda Lazdiņa dzeju. Jov Viļa Bukša dzeja izraisēja laseitujūs lelas diskusejis, navlytuoti iintereseiteibu, cinis aplicynojuumu autoram, a "Atziņas" napuorprūtami byus puordūmu vīla kotram, jo ti atsaklōju atziņu filozofeja i uzrakstāto vuorda emocionalais dziļums.

Atziņas papyldynoj poša autora datortehnikā veiduotuos lakoniskuos grafikas miniaturas.

Gruomateņas saturu caurauž milesteiba; iz dzimtini, iz tautu, iz sīviti, iz bārnim, iz Dīvu, iz gora pasaules spēku.

Pivadumam citeišu atsevišķas Viļa Bukša atziņas (muns latgaliskais puorcālums).

"Vysi meklej kur lobuok. Tik viņ duorzniks palik pi sovys uobuļņeicys saknem, i rakstņiks, pi sovys tautys saknem.

Laime ir kai apvuorksnis, pivalk ar nūslāpumu i pazyud kai nūslāpums. Izsveitroj mani nu sluoipstūšūs saraksta! Šūreit atrodu luopstu, nu maņ byus sova oka!...

Par sovu dzimtini nakarōj, par sovu dzimtini — stuov. Stuoņ kai dyžūzuls, kai pamatu akmiņs, kai mugarkauļs.

Dīvs myusus uzrunoj caur sirdsapzi-ni. Sirdsbolss ir Dīva bolss.

Spirāļveideiga vyruļa aizmetni ir myusmuojim (vysi pa eistam klausiejuos) i Arturs Vaļons ar "Valerjāna" lituviskuo teksta repa vari-antu (klausejuos pat Voldyks, kas

7. FEBRUARĪ kūpā lasiejuos lat-gališu poeti, itūreiz — pi Jura Buordys "Klondaika". Kulturyis istuodem jau taid pasuokums naiķteresej. Gon juosoka, ka nabeja Tāraudys i Dimanta, nabeja Kaļmeņa i Luocmeļa, bet zam голу pasaruodeja Anvs Tiļņe, J. Ryučāns taipat Kūkuojs i Slišāns. Beja Seiksts i Lukaševičs, Jo i Leiga Gagaine, E. Vonogs. Kur savaicojams Aņdis Aņčs?

Kai saceja Vasiļevskis — mes zynom, dieļ kuo asam sasalasejuši. Pymom kuortom — ir jauna latgaļu poetu audze, kam mozs sakars ar Kūkuoja un Slišāna paudzi un nikaida sakara ar viejanveideigajim. Pa ūtram — mes pymūreiz asam vysy kūpā, vinuvit ar gostim nu baltišu (J. Ramba, M. Saliejs, A. Petrovs) i lituvišu (A. Vaļons). Treškuort — myusim taisuos byut kūpgruomota (vēļreiz lyugums atsasaukt Aņčam i Kalmeņam!).

Interesantuoki redzējuos taišnigosti — Māris Saliejs ar pūļu avangarda attulkuojumim (vysi pa eistam klausiejuos) i Arturs Vaļons ar "Valerjāna" lituviskuo teksta repa vari-antu (klausejuos pat Voldyks, kas

OSKARS SEIKSTS

LIERGOJ, PUTN!

raudzeja iztrauceit skaitejumus ar retrenveideigim dzāruojdzisūmu pi-bolsuojumim myusim naradzamai kom-panejai).

Iguodā palik Valentins, pi letis sādādams, skaita nu bloceņa tamā pat manieri kai naskod Yudra televizejis raidejumā godi septeni pyrna ituo. Salieja zvidru armejis zečis, nūdrupon-uoiti goldi, otkon nav Tāraudys, spēļu automati klakšņej kai sytamī Vonoga nervozi klusajam bolsam, bierstūši žetni kai laimests Rambam, juo dajyukti kantoriskajam uzastuošonys stūlam. Petrovs ir ņaha—ņaha, soka Leiga i skaidroj Vaļonam, kas ir ņaha—ņaha. Citrona kaulāns ausi kai leluokuo sabidryskuo problema. Brokāns soka, ka jū tai švaki klau-seitūs, jys jūs apgriztu. Kopejs i čajs par vēļti, butelis dzedzem Semam. Brokāns ar Daci, Ryučāns ar Zinu, Zita fotobiļdej. Vonogs pusē pasuokuma nūbāg, tabletku sauvis, nervi, Leiga pišadzer, Petrovs ņaha—ņaha, Jo

prīceiga pasazeimēt — cytur jau nateik, es namuoku vadeit pasuoku-mus, vysmoz skaidrā nā, nadzāruojs Slišāns runoj ar barmeni Juri kai le-luoki draugi, ekspromtdzeivuli, Voldykam dūd olu, kab mute byutu aizjmita, katuoļs beju, katuoļs byušu, katuoļs myužam palikšu. Kūkuojs atit uz neoficdaļu, saglauž meitini, padan-cynoj i soka, ka drupeiti, i gona. Smukyys meitinis, lobys sivitis. Varātu sapeipēt par trejim kaidu anašu i rēkt vysu vokoru, moz kas maineitūs. Idealisti pi bara letis, šaltim paspeid nazkas leidzeigs Dzervinikam, bet nav Dzerviniks kotkā aiz Vaļuka. Filologu meituškyys, nu jav nau kazyna kas tuos filologu meitinis, bet vysleidza. Nazyni kū ar taidom var runuot, taidys niu studentis glupeitis. Bādojamēs ar Leigu par vysim, kam biedeigi. Reidzuoni nūguļ reita zylupiti, Jo nad-aboj dzaltonuos rūzis. Liergoj, putn, liergoj!

BEN. DYUMOKS

KAI GAIŠPŪRU BARISĪNE GRŌBALI PŌRVUICĒJA

Cimā dzeivōdams sābrus naiza-vlēlēs pēc sova prōta, jōsadzeivoj ar taidim, kaidi ir. Kotrs vālatūs, lai Diveņš jam dūtu tūs lobōkūs ļauds, tik na vysod taidas vēļmes pisyapylđa. Taipat Gaišpūru Barisīne, izidama pi ūtrō veira, sev priškā atroda taidus sābrus, kaidi dzeivōjuši nu laiku gola.

Kod vēļ dzeivs beja Barisīnes vacais Bārtuļs, iztikšona te Gaišpūrūs beja drūša un nikaidas napatikšonas nasagadēja. Varbyut tys tōpēc, ka Bārtuļs beja mediniks un turēja kōrteigu medeibu divstūbrēni. Tod jau saprūtams, ka svešas montas kōrōtōji nāisadrūšynōja šlyukōt ap Gaišpūrim, bedeibu arbalets beja tys bīdakls, kas grōbaļus turēja piklōjeigā atstotamā.

Pēc veira Bārtuļa nōves Barisīnei nagōja tik labi: vajadzēja mōju atstōt koč uz pōra stundem bez pisavēršonas (jei dzeivōja vīna), kod kas navin

atsagadēja. Zuda voi vystas ūlas, voi poša vysta, voi beja aiznasts kaidys vērtēigōks priķšmats. Par seikumim Barisīne daudz nabādōja.

Tys glupōkais beja ar molku, kurai nabeja aizslādzamas nūjumes — stōvē-ja ōrā, sakrauta grādōs, tod ari acim radzami zuda. Kas jū kotru nakti čipe? Ka padūmōja un nabeja gryuts atminēt kaimiņa Runča Zabali, kam veikla beja na tikai mēle, a i rūkas ciši darbeigas. Tū Barisīne ivārōja jau pymajā dzeivōšonas sōkumā, atnōkuse uz Gaišpūrim. Runča Zabale vin beja tei molkas jēmēja, tikai Barisīnei tryuka dūšas tū jai pasaceit acis.

Nūspride cytaidā veidā atklōt grōbali. Nu aizsōktōs grādas atlasēja vairōkas pagales ar nadaudz ipyvušim vydim, tymtūs ar svōrpsu pataisēja cau-rumus, pipiļdēja ar šaunamū puļveri, aizstōpēja ar papeirim un pōrziide ar dublim. Tai izdarējuse pagales nūvitōja kur pisanōk molkas grādā. Nu varēja sōkt gaidēt.

Kaidas nedēļas pagōja bez atgadēj-ma. Un tod vīnā reitā aizsaalsuse un satraukta atskrēja Runča Zabale un lelā bolsā vaimanōja:

— Voi di' voi di', nav vaira labi — nazkaidys valns apsedš manu plitu!

— Kur ta jau tai, Zabaļ? — Barisīne mōkslōti klause.

— Kur, kur... — Zabale mēdējōs. — Šaun, ka vysy pūdi loksta nūst nu plitas. Jei te vēļ kurkōs! Nūlōdāts, laikam

valns molkā ilics lōstu...

— Nā nā, Zabaleit, valns gon nikō nabyus darējis, dreizōk Diveņš tai strōpej zagli, — Barisīne smeignēja.

— Kū, es zagle? — brēce Runcine.

— Naitaisneibu tev diš' atmokšōs!

— Kas navin ar tū molku to beja. Kab nabyutu zogta, to našaudaitu...

Ar tū ari pītyka. Runcine izamete pa durovom kai zebikste un Barisīnei molka vairs nazuda, ari Runcine poša nasarōdēja.

VENERANDA ZEPA

MARTA VĒJŪS

Kod pītveikt bāzi pamalē nu zylim marta vējim, un pōri vysom pikāļnem ir saules myrdzums lejīs, maņ tōli, tōli jōaizit, kur sōrtom dzerkstem lozda zid, pēc vīna lismu zora. Tod munā lūgā isadegs taidys skaistums zalta skarom, ka pītiks gaismas dvēselei leidz vālam nūvokoram, plauks sapnu bērzēs zaļums ligs un jaunus dzismes raisisīs nu Tova pavasara.

VOKORA DZĪSMĒ

Plvōvs jau polu yudini čalōj, grōvus un tērces trūkšņaini skoloj,

DOMINĪKS JERMOLOVIČS, MODŪNA

NŪTYKUMS AUTOBUSĀ

Rēzeknes autoostā pasažiri kōp Gulbines autobūsā, kai pādējais īsarin pajauns veirīts, dzidkaidys "Nu ar Dievu, Čangalienu...", atsasāt pymajā sūlā, kur vītu jau ijamuse sīva.

imīdz, kivites bārnis!

Dizgon tu klidzi, sauci bez gola agrājōs vātrōs, reitasmā soltā, leičus kod lads klōja pārnis. Dubnas pikrastē sylta ņyu dusa, dzimtines smylgu sanūņa klusa... Imīdz, kivites bārnis!

BĀRZTALEŅA

Es prīcojūs, ka bārztaļeņa ar kotru jaunu pavasaru kūšōk sazaļoj. Vēļ boltōki klyust tōšu krakli, saules roksta balyņōti, vyzmu atstoroj. Un golūtnes šalc jauku dainu, pret vēju zorus lūceidamas, reitu sveicynoju. Es prīcojūs, ka bārztaļeņa ar kotru jaunu pavasaru kūšōk sazaļoj.

— Kaut drīzāk varētu atstāt Latgali! — pasāžirs izsoka vēlēšonūs, — Kaut drīzāk nokļūt Vidzemē!

— Kotrs jau mil sovu nūvodu, jyusim pateik Vydzeme, bet maņ Latgola, — atbiļd simpatisķō kasire.

— Nē, saimniec, Vidzemi ar Latgali nekādi nevar salīdzināt!

— Es ik dinas braucu gon uz Gulbini, gon Alyuksni, gon Modūnu un šim divim nūvodim naradzu nikaidu atšķireibu.

— Tomēr Vidzeme un tās ļaudis daudz pāriki par latgaliešiem.

Kasire pōrtrauc streidu, bet tū tur-pynoju cyta sīvite, jau nūteik ari apsasaukōšona par čangalim un cyulim.

— Andrej, uspokoišja, — aizrōda "patriotam" siva, bet kod jys tū najam vārā, pibylst: — Da kogo on iz sebjā predstavļajet — v Viļanah rodilsja, v Viļanah i vyros!

— Tu, krivūška, klusej un soki paļdis, ka pajēmu...

ZEMTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Dybnyōtōjs — A. Rancāna izdevņiceiba, posta indekss — 3053.

Golvāncis redaktors A. Rancāns
Redaktors J. Elksnis

Masu informacejas leidzekļa registracejas apliceiba Nr. 1609, iznōk nu 1994. goda 30. decembra četras reizes mēnesī — piktdinōs. Izdevēja nūreķinu kants Latvejas Unibankas Preiļu nūdālā Nr. 468425, kods 310101900. Izdevēja adrese: A. Upeiša ilā 3—49, Preiļi, LV-5301, tālrūņs 8-253-21516. I īspīdļuksne, Līvijas Kalvānes datorsalykums un Solveigas Sarkanes datarmakeļšona, īspīsta SIA »Latgales druka« Bazņeicas ilā 28, Rēzekne, LV-4601.

REDAKOLEGEJA